

Kes ja kui palju maksab?

Ene Ahas
vandeadvokaat
Advokaadibüroo Sirel & Partnerid

Lahkumineku puhul peavad vanemad kokku leppima lapse tulevases elukorralduses – kumma vanema juures hakkab laps elama ja kellest saab peamine kasvataja ja hooldaja. Samuti seda, mis summas hakkab lahuselav vanem elatist tasuma ja milline on suhtluskord teise vanemaga.

Elatise suuruse ja tasumise korra kohta ütleb perekonnaseadus, et igakuine elatis ühele lapsele ei või olla väiksem kui pool Vabariigi Valitsuse kehtestatud kuupalga alammäära. Elatist makstakse iga kalendrikuu eest ette.

Elatist saab tasaarveldada, kui laps on täielikult kolinud teise vanema juurde või kui lapsel on vahelduv elukoht. See kehtib nii alaealise kui täiskasvanuikka jõudnud lapse puhul.

Elatisraha tasaarveldamise üle on vaieldud Riigikohtus mitmel korral ning kohtuasjas 3-2-1-165-13 on Riigikohus 08.01.2014 rõhutanud, et vaidluse korral tuleb kohtul välja selgitada ja arvestada, kas lahus elav vanem täidab vabatahtlikult ülalpidamiskohustust ajal, mil laps selle vanema juures viibib. Selgitada on tarvis, kas tegemist on lapse seisukohast hädavajalike kuludega, mis muul juhul kuuluksid kandmisele last kasvatava vanema poolt? Kas vanemad on ka omavahel kokku leppinud, et üks osapool maksab elatisraha osaliselt ning selle asemel kannab muid lapsele vajalikke kulusid? Vaidluse korral peab vanem olema valmis tõendama milliseid kulusid ta lapse huvides teinud on.

Küsimusest selgub, et antud juhul on lahus elav vanem kandnud söögi ja meelelahutusega seotud kulusid. Lapsed ei ela lahus elava vanema juures. Toidu ja kinopiletite ostmist ei saa lugeda elatishüvitiste täitmiseks, seda kinnitab ka senine kohtupraktika. Erijuhul on võimalikud kui vanemad on leppinud teisiti kokku.

Seadus iseenesest ei välista lapse ülalpidamiskohustuse täitmist ka muul viisil, kui rahas tasumisena. Näiteks võivad vanemad kokku leppida, et lahusolev vanem hangib küttepuud, annab kasutada tasuta eluruumi või tasub huvialaringide eest. Sellisel juhul võib elatisraha maksta väiksemas summas või sootuks loobuda rahalisest arveldamisest.

Sagedased on juhtumid, kus vanemad jagavad omavahel ära lapse kulud ning omavahel rahas arveldamist ei toimu. Tihti on sellisel kokkuleppel seos lahutuse järgse vara jagamisega. Saades suurema osa ühisvarast, näiteks elamispinna, võtab vanem vastukaaluks enda kanda lapse kõik ülalpidamiskulud või suurema osa neist. Vaidlus tekib enamasti siis, kui muutub vanemate majanduslik olukord. Näiteks lahuselava vanema pere suureneb või suurenevad lapse ülalpidamiskulud. Sagedased on juhtumid, kus elatisvaidlus saab alguse sellest, et vanemad saavad oma uuel elukaaslaselt või tutvusringkonnast nõu välja nõuda ikka elatis rahas või, et elatise rahas tasumist vähendada ettekäändel, et lahuselava vanema kanda on ka osa lapsega seotud kulusid.

Kokkuvõttes võib öelda, et teistsuguse kokkuleppe puudumisel tuleb elatis lapsele alati tasuda rahas. Tasumisena läheb aga arvesse teisele vanemale elatise maksmine, mitte lapsele endale raha andmine. Üsna sageli vanemad eksivadki selle vastu, et arvestavad lapsele kas sularahas või arvelduskontole tasutud summad (mh taskuraha) samuti elatise koosseisu ja elatisnõude täitmisena. Probleemi ei ole, kui last kasvatav vanem aktsepteerib seda.

Antud küsimuse puhul puudub igasugune põhjus leppida omaalgatusliku elatise täies ulatuses tasumisest kõrvalehoidmisega ning on alus nõuda vähem tasutud elatis sisse kohtu kaudu. Juhul, kui vastav kohtulahend on juba olemas, siis võib nõuda vähem tasutud elatist kohtutäituri abil.